

اخوان المسلمین و بیداری اسلام در مصر

نویسنده

دربنده قلمه زاده

حاج احمد علی

روح الله محمد زاده

انتشارات آموزش و پژوهش بوعلی

آدرس: تهران، میدان ولیعصر، نرسیده به خیابان زرتشت، کوچه ناصر،
پلاک ۳۲ واحد ۳ تلفن: ۰۲۱-۸۶۰۳۷۴۲۸ info@boulipub.com

سرسنانه	قمه زاده، وحیده ۱۳۶۷ - جمالی، جواد ۱۳۶۶ - محمدزاده، روح الله - ۱۳۵۹
عنوان نام پدیدآور	اخوان المسلمین و بیداری اسلامی در مصر
مشخصات نشر	تهران، انتشارات آموزشی و پژوهشی بوعلی ۱۳۹۵
مشخصات ظاهری	۱۷۵ ص
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۹۷۰۳۴-۳-۲
وضعیت فهرست‌نویسی	فیا
یادداشت	فارسی
موضوع	۱. وان الا... (مصر) - تاریخ قرن ۲۰ - جنبش‌های اسلامی
شناسه افزوده	چرا: جمال - روح الله محمدزاده
رده‌بندی کنگره	۱۳۹۵ الف ۱۰۷/۱ DT
رده‌بندی دیویی	۹۶۲/۰۵۲
شماره کتابشناسی ملی	۴۵۶۳۷۵۶
ناشر	انتشارات آموزشی و پژوهشی بوعلی
مدیر مسئول	نیلوفر شامرادی
مدیر اجرایی	محمد هادی احمدی
صفحه آرای و طراحی جلد	انتشارات آموزشی و پژوهشی بوعلی
تیراژ	۵۰۰ جلد
نوبت چاپ	اول - ۱۳۹۵
چاپ و صحافی	چاپ نشاط
قیمت	۱۵۵۰۰۰ ریال

کلیه حقوق و حق چاپ متن و عنوان کتاب که به ثبت رسیده است؛ مطابق با قانون حقوق مؤلفان و مصنفان و مصوب ۱۳۴۸ محفوظ و متعلق به مؤلف می‌باشد. هرگونه برداشت، تکثیر، کپی برداری به هر شکل (چاپ، فتوکپی، انتشار الکترونیکی) بدون اجازه کتبی از مؤلف ممنوع بوده و متخلفین تحت پیگرد قانونی قرار خواهند گرفت.

فهرست

عنوان.....	صفحه.....
مقدمه.....	۹.....
بخش اول: سیر تحولات سیاسی - اجتماعی جنبش اخوان المسلمین.....	۱۳.....
دبیاجه.....	۱۳.....
مصر (خاستگاه اخوان المسلمین)؛ در یک نگاه.....	۱۳.....
تاریخچه، فعالیت سیاسی احزاب و حرکت‌های اسلامی مصر.....	۱۶.....
۱- جنبش وطنیون.....	۱۶.....
۲- جمعیت اتحاد مصر الفتاه.....	۱۶.....
۳- اتحادیه سرسبز نیست.....	۱۷.....
۴- حزب دموکراتیک ملت.....	۱۷.....
۵- حزب سوسیالیست کثرت.....	۱۸.....
۶- اخوان المسلمین.....	۱۸.....
شرایط و زمینه‌های شکل‌گیری جنبش اخوان المسلمین.....	۱۸.....
پیدایش نهضت اخوان المسلمین.....	۲۲.....
۱- مؤسس اخوان المسلمین.....	۲۲.....
۲- گسترش اخوان المسلمین.....	۲۵.....
اهداف اخوان المسلمین.....	۲۷.....
۱- فعالیت‌های اخوان المسلمین قبل از روی کار آمدن جمال عبدالناصر.....	۳۵.....
۲- اخوان المسلمین در دوره زمامداری جمال عبدالناصر (۱۹۶۶-۱۹۵۴ م.).....	۳۸.....
۳- اخوان از ۱۹۶۶ م. تا مرگ جمال عبدالناصر در ۱۹۷۰ م.....	۴۱.....
۴- اخوان المسلمین در دوره زمامداری سادات (۱۹۸۱-۱۹۷۰ م.).....	۴۳.....
۵- اخوان المسلمین در دوران زمامداری حسنی مبارک (۲۰۱۱-۱۹۸۱ م.).....	۴۸.....
نتیجه‌گیری.....	۵۸.....

بخش دوم: سیر شکل گیری و تحول حرکت بیداری اسلامی..... ۶۱

دیباجه..... ۶۱

تاریخچه بیداری اسلامی..... ۶۲

تعریف حرکت بیداری اسلامی..... ۶۸

پیشگامان بیداری اسلامی..... ۷۱

سیدجمال الدین اسدآبادی..... ۷۱

شیخ محمد مهدی..... ۷۵

محمد رشید رضا..... ۷۸

امواج بیداری اسلامی..... ۸۱

موج اول بیداری اسلامی..... ۸۲

رهبران فکری موج اول بیداری اسلامی..... ۸۳

تفاوت حکوت اسلامی با حکومت غیر اسلامی از دیدگاه مودودی..... ۹۰

موج دوم بیداری اسلامی..... ۹۶

انقلاب اسلامی ایران..... ۹۹

مهمترین رهبران فکری موج دوم بیداری اسلامی..... ۱۰۳

موج سوم بیداری اسلامی..... ۱۰۸

زمینه ها و شرایط زمانی اسلام گرایی در موج سوم..... ۱۱۱

راهبردها و خصایص جنبش های اسلامی در موج سوم..... ۱۱۴

نتیجه گیری..... ۱۱۷

بخش سوم: نقش اخوان المسلمین در تحولات اخیر مصر..... ۱۱۹

دیباجه..... ۱۱۹

تحلیل وضعیت مصر از ۱۵ ژانویه ۲۰۱۱ تا برکناری حسنی مبارک..... ۱۲۰

بررسی رفتار سیاسی اخوان المسلمین از ۱۵ ژانویه ۲۰۱۱ تا برکناری حسنی مبارک..... ۱۲۶

فعالیت های اخوان المسلمین بعد از برکناری حسنی مبارک..... ۱۲۹

- تلاش اخوان برای کسب شناسایی به عنوان یک حزب سیاسی رسمی ۱۲۹
- نقش اخوان در اصلاحات قانون اساسی ۱۳۱
- رابطه اخوان المسلمین و دولت نظامی (دولت موقت) ۱۳۳
- انتخابات پارلمانی مصر و پیروزی اسلام گرایان و اخوان المسلمین ۱۳۹
- ریاست جمهوری مصر در دست اخوان المسلمین ۱۴۲
- نتیجه گیری ۱۵۰
- فهرست منابع و مآخذ ۱۵۷
- الف) منابع فارسی ۱۵۷
- ب) منابع انگلیسی ۱۷۳

مقدمه

در سال ۲۰۱۱ میلادی شاهد تحولات گسترده ای در منطقه خاورمیانه بودیم، موج اعتراضات مردمی، بسیاری از کشورهای عربی منطقه را فراگرفت و در هر کدام پیامدهای متفاوتی ایجاد کرد. از جمله این کشورها، کشور مصر بود. جنبش ۲۰۱۱ مصر که به انقلاب ۲۵ ژانویه و بیداری اسلامی مشهور است، طی چند ماه سرنوشت حکومت حسنی مبارک را مشخص ساخت.

هسته اولیه جنبش مردم مصر را گروه های مختلف مردم و به ویژه جوانان مصری تشکیل دادند. از جمله حرکت ۶ آوریل که با ارتباط برقرار نمودن ۱۰۰ هزار جوان مصری در سایت فیس بوک، نقش عمده ای را در جنبش بازی کردند. با گذشت زمان اعصاب گوناگون مصر نیز به مردم پیوستند و در این میان جنبش اخوان المسلمین به دلیل تشکیلات گسترده و نفوذ بسیار، در جامعه، در میانه راه هدایت جنبش را بدست گرفت.

جنبش اخوان المسلمین - بزرگترین جنبش اسلام گرا در جهان عرب - در سال ۱۹۲۸، در شهر اسماعیلیه توسط حسن البنا در مصر تأسیس شد. شکل گیری این جنبش، نتیجه طبیعی اوضاع سیاسی و اجتماعی و تاریخ حاضر مصر می باشد؛ زیرا از یک سو پس از سقوط خلافت عثمانی و رواج اندیشه های غربی در میان روشنفکران مصری مبنی بر جدایی دین از سیاست مانند ناسیونالیسم، ملی گرایی و لیبرالیسم، احساسات ملی برای اصلاح اوضاع کشورهای جدید التاسیس عربی برانگیخته شده بود و از سویی دیگر پیدایش این جنبش واکنشی بر ضد غرب - زدگی و علیه سیاست های غربی به شمار می رفت

این جنبش در کشورهای مصر، لبنان، سوریه، فلسطین، قطر، سودان و تعدادی از کشورهای دیگر تأثیرگذار بوده و توانسته است الگویی برای جنبش های اسلامی در این کشورها ارائه دهد. در ابتدا فعالیت های این جنبش، نیمه مخفی بود و سازمان اخوان المسلمین برای گسترش جنبش از جزوه، نامه، سخنرانی و ملاقات های شخصی استفاده می کرد. جنبش از یک طرف بر ایجاد تحول در اعتقادات اسلامی مسلمانان و بالاخص مصریان از حالتی بی تحرک به سمت پویائی و حاکمیت تعالیم دین بر زندگی اجتماعی و سیاسی مصر و از طرف دیگر بر یگانگی مسلمانان در برابر استعمارگران غربی کشورهای اسلامی را مورد تجاوز قرار داده بودند، تأکید می کرد. جنبش اخوان المسلمین از زمان تشکیل تاکنون، فراز و نشیب های زیادی را افکار و آمان های خود داشته است. اما همواره خود را بین سئو، سیم و لیبرالیسم غربی از یک طرف و اسلام گرایی افراطی از طرف دیگر تعریف کرده است. در حال حاضر نیز اخوانی ها شامل صیف مسلمانان هستند که یک سر این طیف به جریان های سکولار و دموکراتیک نزدیک می شود، مانند النهمه در تونس و سر دیگر آن مانند اخوان المسلمین سوریه به جریان سلفی- وهابی افراطی گرا نزدیک می شود، اما بدنه اصلی اخوان المسلمین به خصوص اخوان المسلمین مصر هم خواستار پایبندی به میراث اولیه این جریان و هم پذیرش چارچوب های دموکراتیک و مدرن است. اخوان المسلمین در تحولات جدید جهان عرب می خواهد تا بیشترین استفاده را داشته باشد و نوع فعالیت آن نیز به گونه ای است که موانع و چالش های پیش روی این جماعت را کاهش دهد. با توجه به

ویژگی های مردمی تحولات جهان عرب و گرایش های ضد استبدادی آن، اخوان المسلمین سعی کرده است تا تفکر و رویکرد سیاسی خود را با روندهای دموکراتیک منطبق کند. در این راستا، اخوان برای اولین بار در مصر حزبی سیاسی (آزادی و عدالت) تشکیل داده است، البته نهادها و زیر مجموعه های خیریه، آموزشی و مذهبی و نیز خدماتی خود را همچنان در قالب پیشین حفظ کرده است. حزب آزادی و عدالت در چارچوب ائتلاف اتحاد دموکراتیک، توانست در اولین انتخابات پارلمانی آزاد پس از کودتای ۱۹۵۰ که چند ماه بعد از سرنگونی حسنی مبارک تشکیل شد، ۲۳۵ کرسی (۴۲/۲٪) از کرسی های پارلمان را به دست آورد، ائتلاف سلفی به رهبری حزب النور نیز توانست با جلب آرای بیش از ۷/۵ میلیون رأی دهنده، ۱۲۱ کرسی (۲۰/۶٪) از کرسی های پارلمان را از آن خود کند. در این میان، اتحاد اسلامی میانه رو، تنها توانست ۱۰ کرسی پارلمان را به دست آورد. مجمع احزاب لیبرال جدید و قدیمی هم توانستند ۱۵٪ از کرسی های پارلمان را به دست آورند.

نتایج انتخابات پارلمانی مصر نشان دهنده محبوبیت و مقبولیت بالای اسلام گرایان می باشد. این محبوبیت به ویژه متوجه جریان اخوان المسلمین در مقابل سلفی ها و سایر گروه های اسلام گرا است. بنابر این بررسی نقش اخوان المسلمین به عنوان یکی از بازیگران مهم انقلاب اخیر مصر حائز اهمیت بسیاری است، که هدف اصلی این کتاب هم تجزیه و تحلیل نقش این جنبش در مسئله فوق الذکر می باشد.

بعلاوه این کتاب با تأکید بر مصر به عنوان دروازه تحولات جهان عرب، تحولات منطقه در سال ۲۰۱۱ را موج جدیدی از بیداری

اسلامی می‌داند. جهان اسلام برای بیش از دو قرن، شاهد یک بحران طولانی اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و روحی بوده است. میان بحران های اجتماعی و ظهور انواع جنبش های دینی رابطه علی و معلولی وجود دارد، بحران اقتصادی که ناشی از سوء مدیریت نخبگان حاکم بوده است، می تواند به همراه دیگر عناصر بحران (بحران هویت، مشروعیت و فرهنگ) به اسلام سیاسی به عنوان جایگزینی مطمئن میدان دهد. در این راستا برخی منتقدین بر این باورند که قرن ۲۱ نه تنها قرن انقلاب ها بلکه قرن انقلاب های اسلامی می باشد. اگر چه الگوی همه این انقلاب ها یکسان نیست اما ریشه های مشترکی در آنها یافت می شود که برگرفته از اسلام است.